

До
Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство
Ул. Аминта Трети бр.2,
1000 Скопје
Република Македонија

За: господин Љупчо Николовски, министер

Предмет: Информација за подобрување на конкурентноста на македонското земјоделско производство

Почитуван господине Николовски,

Ве информираме дека во рамки на Проектот – “Партнерство за подобра бизнис регулатива”, кој во Република Македонија се спроведува од 2016 година, а е финансиран од страна на УСАИД и се имплементира од страна на Друштвото за услуги и трговија ЕПИ ЦЕНТАР ИНТЕРНАЦИОНАЛ ДООЕЛ Скопје во партнерство со Стопанската комора на Македонија, Стопанската комора на северозападна Македонија, Стопанската комора за информатички и комуникациски технологии – МАСИТ и Сојуз на Стопански Комори на Македонија и има потпишано Меморандум за соработка со Владата на Република Македонија од 09.05.2018 година, редовно се спроведуваат активностите на Проектот и во изминатиот период се одржаа инфо сесии на кои присутните претставници од бизнис заедницата истакнуваа проблеми со кои се соочуваат во тековното работење. Информативните настани се одржуваа со цел да се изложат најчестите проблеми на микро, малите и средни претпријатија во соодветната област.

Од одржаните Инфо сесии и форуми на кои беа присутни претставници од земјоделскиот сектор, земјоделци производители, претставници на откупни центри за земјоделски производи и трговски друштва производители на земјоделски производи, беа презентирани проблемите со кои најчесто се соочуваат во своето работење, при што како еден од најгорливите проблеми со кои се соочуваат е губењето на пазарите на кои досега ги пласирале своите производи. Причината се соседните пазари кои нудат поевтини производи, произведени со современи стандарди, како резултат на поседување на современи објекти и технолошки решенија и обновливи извори на енергија. Воедно побараа соодветна стручна помош за надминување на посочените проблеми. По одржаната инфо сесија идентификуваните проблеми беа разработени од експерт од земјоделскиот сектор, а потоа разгледувани од членките на Коморите учесници на

Проектот. Се надеваме дека со оваа информација во која се наведени предлози за најсоодветни мерки кои би требало да се преземат за подобрување на работата на земјоделскиот сектор, ќе се најде соодветно решение за надминување на посочените проблеми. Коморите ги предлагаат следните мерки:

1. Едукација на земјоделците

Со Програмата за финансиска поддршка на руралниот развој за 2018 година на Владата на РМ (“Службен весник на Република Македонија” бр.16 од 26.01.2018 година) се предвидени мерки за финансиска поддршка на земјоделството преку едукација, и тоа:

-код на мерка 111, дел IV, за Обука и информирање на земјоделските производители во износ од 100.000,00 денари и

-код на мерка 112, дел V, за Помош на млади земјоделци за започнување со земјоделска дејност во износ од 250.000.000,00 денари.

Овие средства од буџетот на РМ претставуваат неповратна финансиска поддршка и се реализираат на начин што помошта за обука на земјоделските производители е наменета за организирање и одржување на професионална обука за стекнување вештини и информативни сесии за усовршување и оспособување на земјоделските производители, преку одржување на курсеви, семинари, предавања, посети на земјоделски и шумски стопанства, работилници и индивидуално учење, особено за областите: успешно организирање и раководење на земјоделското стопанство; воведување на дополнителни дејности на земјоделско стопанство; воведување и употреба на современи технолошки достигнувања и иновативни практики; трансфер на знаења за постигнати научно-истражувачки резултати; користење на информатички технологии за земјоделско производство; примена на пропишаните стандарди од областа на заштита на животната средина, заштита и здравје на луѓето, заштита и здравје на растенијата, заштита на здравјето и благосостојба на животните и примена на хигиенски практики; примена на мерките за поддршка за вршење на земјоделски производни практики за заштита и унапредување на животната средина и руралните предели и воведување на земјоделско производство со примена на повисоки стандарди за квалитет.

Корисник на поддршката е давателот на обуката или на други форми на трансфер на знаење и активности за информирање.

Финансиските средства од буџетот на Република Македонија за мерките за финансиска поддршка на земјоделството преку едукација, во Програмата за финансиска поддршка на руралниот развој за 2019 година, која треба да се донесе на почетокот на 2019 година, треба да бидат распределени на начин што ќе се подржи образување и едукација во странство на агрономи кои своето знаење потоа ќе го практикуваат за имплементирање на нови стандарди во земјоделското производство, како и да едуцираат други земјоделци за тие стандарди за да може да се подготват производи кои ќе се

пласираат во пазарите на ЕУ. Овие средства треба да бидат во поголем износ кој ќе соодветствува на потребите за реализација на оваа цел.

2. Потреба од активно учество на македонските дипломатски претставништва во странство во промоција на македонски земјоделски производи и создавање можности за остварување партнерства

Компаниите од агробизнис секторот во Република Македонија во изминатите години посветено работат на сопствен развој, а особено на активности за извоз на земјоделски производи. За оваа намена, тие постојано инвестираат во сопствените капацитети преку воведување и почитување на стандарди, имплементација на најдобри практики, следење на трендови, промоција на национални, регионални и интернационални саемски манифестации. Согласно наведеното, како и докажаните предуслови за развој на земјоделството во Македонија несомнено е дека располагаме со квалитетни земјоделски производи кои се дефицитарни на странските пазари, а со создавање на подобри бизнис услуги кои во иднина и може да станат поконкурентни од останатите.

За остварување на наведеното, неопходно е да се создадат подобри можности за извоз на земјоделските производи и во таа насока потребно е дипломатските претставништва на Република Македонија во странство, во рамки на економските активности да го препознаат потенцијалот на нашите земјоделски производи и истиот користат за промоција. Особено е важно да стручните служби во дипломатските претставништва ги познаваат земјоделските култури и производи и создаваат услови за потенцијална соработка и остварување на трговски партнерства.

Во оваа насока, потребно е Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство да укаже на Министерството за надворешни работи, Директорат за економска дипломатија за идентификуваната потреба, кој пак за истото ќе достави информација до сите дипломатски претставништва на РМ во странство.

Целите на директоратот се во насока на промоција на економските интереси на Република Македонија во странство, нејзиното претставување како привлечна дестинација за странски инвестиции преку промоција на предностите за водење бизнис, поттикнување на македонскиот извоз, обезбедување поголема вклученост во проектите на меѓународните економски организации итн. Во рамки на надлежностите, директоратот врши надворешна промоција преку своите дипломатски претставништва за олеснување на влез на македонските фирми на трети пазари, како и проширување на активностите на веќе постојните фирми во странство; организира средби со претставници од бизнис-заедницата и стопанските комори за идентификување на потребната поддршка во реализација на целите итн.

Врз основа на тоа дека идентификуваната потреба кореспондира со посочените надлежности, предлагаме Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство да укаже на Директоратот за економска дипломатија за потребата од активно учество на македонските дипломатски претставништва во странство во промоција на македонски земјоделски производи и создавање можности за остварување партнерства и пронаоѓање

на купувачи.

3. Потреба од зајакнат инспекциски надзор за намалување на нелојалната конкуренција

Компаниите во агробизнис секторот во изминатиот период се соочуваат со предизвици во тековното работење од нелојална конкуренција. Имено, регистрираните компании чија дејност е во агробизнис секторот или произведуваат земјоделски производи, за пласман на истите ја почитуваат постојната законска регулатива, уредно ги подмируваат финансиски давачки и постојано следат соодветни стандарди уредени за конкретната област. Согласно наведеното, крајниот производ кој истите го нудат е со соодветен квалитет и придонесува за самата компанија, но и за развојот на секторот воопшто како и од социјален аспект за понуда на квалитетна исхрана за граѓаните.

Наспроти наведеното, во Македонија идентификувана е состојба на постоење на т.н. диви откупувачи кои најчесто не се регистрирани компании или пак се регистрирани но не за соодветната дејност, не плаќаат давачки и не почитуваат законски утврдени стандарди. Овие компании поради наведеното нудат и пониска цена на производите и се јавуваат како поконкурентни во однос на регистрираните компании кои ги почитуваат законските прописи и гарантирано нудат квалитет на производите. Согласно ова, негативно влијаат и на развојот и ги поддржуваат темелите на нелојалната конкуренција, чија елиминација е од заеднички интерес за бизнис заедницата и за институциите.

Во оваа насока, посочуваме дека е потребна зајакната контрола и спроведување на надзор од страна на надлежните институции како Управата за јавни приходи, Државниот пазарен инспекторат итн. Сметаме дека на овој начин ќе се демотивираат дивите откупувачи да работат, а ќе се поддржат регистрираните компании кои законски ја вршат дејноста.

Важечки прописи кои го уредуваат горенаведеното се Законот за земјоделство и рурален развој, потоа Законот за Државниот инспекторат за земјоделство согласно кој се спроведува контролата, а исто така и голем дел е уреден со подзаконските акти кои се однесуваат на условите за откуп, регистрите на откупувачи и извозници, вид на податоци итн.

Важно да напоменеме е и дека за наведеното нема директни трошоци кои се однесуваат на централниот буџет, напротив ќе се зголемат приходите и ќе се обезбеди почитувањето на законите, а ќе се придонесе и кон обезбедување на квалитет на земјоделските производи.

Дополнително, Ве информираме и дека компаниите се соочуваат со по тешкотии од аспект на непочитување на меѓусебните договори, првенствено помеѓу земјоделците и откупувачите, но и во другите нивоа од вредносните синџири за скоро сите земјоделски производи. Најголемиот предизвик се однесува на системот на плаќања во внатрешниот пазар и негова усогласеност со плаќањата кон и од странство. Во воспоставените вредносни синџири односно ланци на производство и промет со земјоделските производи откупувачите се врската со надворешните пазари при што вообичаено нивните контакти

се со трговци кои делуваат во домицилните пазари во земјите каде се извезуваат производите, при што скоро никогаш не добиваат гаранции за плаќање на извезената и доставената роба, заради немање на трајни договори кои пак се поврзани со немање можности за константност во снабдувањето од наша страна. Ова резултира со чести проблеми за квалитетот на извезената стока и соодветен одговор во форма на одбивање да се плати доставената пратка кон домашниот извезувач. Следствено домашниот откупувач не е во можност да ги подмири обврските кон земјоделските производители и целиот систем се нарушува. Ова произведува неможност за воспоставување на барем неделни откупни цени на одредени производи кои се определени од движењето на цените на целните пазари (домашни и надворешни).

За наведеното потребно е договорите за откуп на земјоделски производи да се со дефинирана цена, количина и начин на откуп, како и да се склучуваат пред откупот на одреден земјоделски производ. Со ова ќе се придонесе да вредносните синџири за храна бидат ставени во услови на фер и рамноправна конкурентност на пазарот заради уредените услови на делување на сите чинители во овој процес. Исто така, информациите ќе бидат точни и прецизни, планирањата ќе бидат подобро со тоа ќе се обезбеди стабилност во понудата и побарувачката и стабилност на откупните цени врз база на релевантни информации односно со намален ризик од шпекулативни поместувања на цените нагоре или надолу под влијание од нелојални и неовластени откупувачи.

4. Smart villages (Паметни села)

Да се овозможи и зголеми пристапноста и едукацијата на земјоделците во користењето на ИТ технологиите, по примерот на SMART VILLAGES во Република Словенија и други држави со цел да се развијат руралните средини.

Се наметнува потреба да се започне со размислување за иднината на селата заснована на балансиран развој во сите региони и потребата да се обезбедат перспективи за раст на руралните области и села. Идејата за “паметни” села не може да се направи изолирано и треба да биде вградена во пошироките стратегии за регионален развој. Зајакнувањето на врските помеѓу руралните и урбаните области е клучно за постигнување на ваквата цел со што би се надминал јазот помеѓу руралните и урбаните области како и да го развијат потенцијалот што го нудат поврзувањето и дигитализацијата на руралните области.

За многу луѓе, руралните области се едноставно дома - место за живеење, работа и подигање на семејства. На нашите рурални заедници им се потребни работни места, основни услуги, поврзување и паметни транспортни решенија, како и поволна клима за претприемништво. Мора да им се овозможи да се појават нови типови на бизнис модели, како што се услуги базирани на портал, и да им се помогне на постојните рурални бизниси да се поврзат, да се интегрираат и да соработуваат подобро со урбаниот бизнис.

Локацијата на економската активност е поврзана со признавањето на "географскиот капитал" и други можни компаративни предности за специјализација или диверзификација. Интелигентните логистички мрежи ќе им овозможат на селата да ги обезбедат своите производи и услуги поефикасно на урбаните и глобалните пазари. Руралните области се места на големи средства и тие можат да станат уште попривлечни ако им овозможиме на локалните актери да го откријат својот потенцијал. Тие обезбедуваат неопходни придонеси за решавање на многу од големите општествени предизвици, како што се климатските промени или одржливото обезбедување храна, биомаса и енергија.

"Паметни" села е релативно нов концепт во рамките на креирањето на политиките на ЕУ кој се однесува на руралните средини и заедници кои ги градат своите постоечки сили и средства, како и за развој на нови можности. Во Smart селата традиционалните и новите мрежи и услуги би се засилиле преку дигитални, телекомуникациски технологии, иновации и подобра употреба на знаењето, во корист на жителите и бизнисите. Дигиталните технологии и иновации можат да го поддржат квалитетот на животот, повисокиот животен стандард, јавните услуги за граѓаните, подобра употреба на ресурсите, помалку влијание врз животната средина и нови можности за руралните синџири на вредности во однос на производите и подобрените процеси. Концептот на SmartVillages не предлага решение за една големина.

Технологијата е важна како и инвестициите во инфраструктурата, развојот на бизнисот, човечкиот капитал, капацитетот и градење на заедницата.

Ваквиот концепт особено треба да обрне внимание на вештините за е-писменост, пристап до е-здравство и други основни услуги, иновативни решенија во насока на грижа за животната средина, примена на циркуларна економија за земјоделски отпад, промоција на локални производи поддржани од технологија и ИКТ, корист од паметни специјализирани агро-прехранбени проекти, туризам и културни активности итн.

Реализацијата од оваа информација¹ ќе допринесе кон развој на агробизнис секторот, зголемување на македонскиот извоз, создавање на имиџ за квалитетни земјоделски производи, како и кон иден економски раст.

За дополнителни информации, Ве молиме Вашиот кабинет да не контактира на телефон + 389 075 280 507; + 389 078 296 487 или е-маил contact@masit.org.mk

¹ Доставена копија до:

- г. Кочо Анѓушев, Заменик на претседателот на Владата задолжен за економски прашања и за координација со економските ресурси

„Овој документ е овозможен со поддршка на американскиот народ преку Агенцијата за меѓународен развој на САД (УСАИД). Содржината на документот е заеднички став на стопанските комори: Стопанска Комора на Македонија, Стопанска Комора на северозападна Македонија, Стопанска комора за информатички и комуникациски технологии – МАСИТ и Сојуз на Стопански Комори на Македонија **и не ги одразува ставовите на УСАИД или Владата на САД.**“

